

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента

Калатура Максима Васильовича на дисертацію Пелеха Михайла Івановича «Адміністративно-правові засади здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Забезпечення правопорядку є одним із найголовніших завдань кожної держави. Закон, який закріплює певні права та свободи людини, без належної, у тому числі й примусової, підтримки з боку держави втрачає свою всесильність. Не допускати правопорушень і вчасно реагувати на них – це позитивне зобов'язання публічної влади у сфері захисту прав людини та громадянина. Ця функція держави покладається на правоохоронні органи, в Україні одним із таких є Національна поліція. Закріплені законом повноваження правоохоронних органів мають сприяти забезпеченню правопорядку в суспільстві, але при цьому не давати «законних» підстав для порушення прав людини, детермінуючи це як «законне обмеження прав», адже Україна як правова демократична держава прямує до ідеалу забезпечення прав і свобод людини, тому й сферу здійснення поліцейських заходів не можна залишити без належної уваги. Конституція України в ст. 3 зазначає: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю».

Тобто курс нашої країни спрямований на максимальне забезпечення цих прав. Недостатня розробленість на теоретичному рівні, наявність практичних правових питань зумовлюють актуальність проведення дослідження проблем реалізації поліцейських заходів крізь призму забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина.

ВДСД НАВС		
Вх. №	1945	
"25"	03	20 21 р.
кількість аркушів:		
осн. док.	10	додаток —

В даному контексті діяльність Національної поліції України набуває особливо актуального значення. Тому тема дисертації, обрана **Михайлом Івановичем**, є актуальною, зазначене дослідження своєчасне і корисне як для науки, так і для практики.

Враховуючи викладене та необхідність перегляду адміністративно-правових засад здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України слід визнати доцільність ґрунтовного дослідження особливостей реалізації структурних елементів їх адміністративно-правового статусу, визначення організаційно-правових засад їх діяльності з метою забезпечення реалізації державної політики у сфері протидії злочинності та забезпечення публічного порядку й безпеки.

Про актуальність дисертаційного дослідження свідчить його відповідність до Концепції адміністративної реформи в Україні (Указ Президента України від 22 липня 1998 р. № 810/98), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015); Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України» (Указ Президента України від 14 березня 2016 р. № 92/2016); Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020); Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р); у межах плану науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495). Тему дисертації затверджено в Науково-дослідному інституті публічного права 23 липня 2015 року (протокол № 2).

Мета, завдання, об'єкт і предмет сформульовані вдало та відповідають вимогам, що встановлені Міністерством освіти і науки України. Так, об'єктом дисертаційного дослідження є суспільні відносини у сфері здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України.

Методи дослідження. Методологічна база дисертаційного пошуку ґрунтується на загальнонаукових та спеціально-наукових методах наукового пізнання. Зокрема, застосовано *діалектичний* метод, який дозволив проаналізувати правову роль адміністративного примусу як методу адміністративно-правового впливу у діяльності органів державної влади (підрозділ 1.1); застосування *системно-структурного* методу послугувало інструментом для визначення поняття та ознак адміністративного примусу у діяльності Національної поліції України, а також видів заходів здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України (підрозділи 1.2, 1.3); за допомогою застосування *порівняльно-правового* методу проведено аналіз зарубіжного досвіду застосування заходів адміністративного примусу органами Національної поліції та охарактеризована можливість його застосування в Україні (підрозділ 3.3); широкого застосування отримав *формально-юридичний* метод, за допомогою якого здійснено опрацювання нормативного матеріалу та проведення характеристики видів заходів здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України, формування пропозицій щодо напрямів підвищення ефективності заходів адміністративного примусу, які застосовуються Національною поліцією України (підрозділи 1.3 та 3.2); застосування *логіко-семантичного* методу сприяло удосконаленню понятійно-категоріального апарату роботи, розширенню та уточненню досліджуваних понять та категорій: «адміністративний примус», «адміністративний примус як метод адміністративно-правового впливу», «заходи адміністративного примусу, які застосовуються Національною поліцією», «адміністративно-запобіжні заходи, що здійснюються Національною поліцією України», «адміністративно-правове регулювання адміністративно-запобіжних заходів органами Національної поліції», «адміністративна відповідальність» (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3); за допомогою *логіко-правового* методу стало можливим сформулювати пропозиції

щодо напрямів правового регулювання у сфері застосування заходів адміністративного примусу органами Національної поліції України (підрозділ 3.1). Усі методи, які були застосовані у ході проведення дослідження, складають цілісну методологічну базу, використані у їх взаємодії та поєднанні необхідних прийомів для досягнення цілей дослідження.

Емпіричну базу дослідження становлять аналітичні та методичні матеріали міжнародних, національних та зарубіжних інституцій; 56 матеріалів правозастосовної, зокрема судової, практики; статистичні дані державних установ; наукові та довідкові видання, законодавча й відомча нормативна база з питань здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України. Опитано 392 особи з питань, які стосуються проблем правового регулювання застосування адміністративного примусу, з них: 178 поліцейських, 116 прокурорів, 98 суддів.

У процесі проведеного автором дисертаційного дослідження розроблено й сформульовано нові наукові положення, а також висновки та рекомендації. Зокрема, автором уперше:

- сформульовано визначення поняття «адміністративний примус у діяльності Національної поліції України», під яким запропоновано розуміти застосування уповноваженими особами підрозділів Національної поліції України до учасників суспільних правовідносин, які порушують адміністративно-правові приписи, заходів адміністративного впливу, що мають на меті забезпечення публічної безпеки та порядку в суспільних відносинах, охорону прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, шляхом превенції та припинення правопорушень;

- наголошено на необхідності при визначенні такого виду адміністративного стягнення як попередження, запровадити обов'язкову участь у розгляді справи правопорушника, що гарантувало б виконання постанови та мети попередження, забезпечувало права правопорушника, мінімізувало витрати часу та матеріальних ресурсів; уніфікувати нормативну процедуру

накладення попередження на місці вчинення проступку; запровадити відкритий єдиний державний реєстр осіб, щодо яких накладено попередження;

— відзначено про необхідність розроблення Порядку застосування заходів адміністративного примусу уповноваженими органами Національної поліції, система якого повинна мати такі елементи: 1) преамбулу, в якій буде вказана сфера його застосування для регулювання заходів адміністративного примусу, здійснюваного співробітниками Національної поліції (в тому числі і поліцейських заходів); 2) загальні засади застосування заходів адміністративного примусу поліцейськими, а також загальні вимоги щодо застосування всіх заходів адміністративного примусу; 3) регулювання особливостей застосування працівниками Національної поліції окремих заходів адміністративного примусу;

— під адміністративно-запобіжними заходами, що здійснюються Національною поліцією України запропоновано розуміти такий комплекс заходів адміністративного примусу, що застосовується уповноваженими особами органів та підрозділів Національної поліції до фізичних та юридичних осіб на підставі встановлених норм, з метою профілактики, недопущення та відвернення вчинення правопорушень, забезпечення громадського порядку і громадської безпеки, попередження настання шкідливих наслідків при надзвичайних ситуаціях;

удосконалено:

— підхід до визначення ознак адміністративного примусу у діяльності Національної поліції України, до яких запропоновано відносити такі: 1) особлива мета адміністративного примусу, що застосовується поліцією; 2) регламентація нормами чинного спеціального законодавства України підстав та порядку застосування заходів адміністративного примусу уповноваженими особами та підрозділами Національної поліції; 3) застосування заходів адміністративного примусу уповноваженими особами Національної поліції є результатом реалізації дискреційних повноважень вказаними підрозділами, які закріплені за ними нормами чинного законодавства України; 4) заходи

адміністративного примусу, що застосовуються Національною поліцією не обмежені колом осіб їх застосування і можуть вчинятися стосовно однієї особи, групи осіб а також необмеженого кола осіб; 5) застосування заходів адміністративного примусу поліцейськими не залежить від службового підпорядкування між особою, яка застосовує такі заходи та особою, яка є об'єктом застосування вказаних заходів;

— характерні ознаки адміністративного примусу як методу адміністративно-правового впливу у діяльності органів державної влади, а саме: 1) здійснення вказаного виду державного примусу пов'язано із здійсненням окремою особою протиправного діяння або відвернення (превенція) вчинення такого діяння; 2) види, порядок застосування, строки такого застосування заходів адміністративного примусу визначаються нормативно-правовими актами; 3) повноваженнями щодо застосування заходів адміністративного примусу наділений виключний перелік уповноважених осіб органів публічного адміністрування; 4) процесуальний порядок реалізації засобів адміністративного примусу характеризується оперативністю, що дає змогу ефективно протидіяти протиправним діям або здійснювати ефектну їх профілактику;

— підхід до виокремлення видів заходів адміністративного припинення за характером обмеження прав особи – правопорушника на: 1) заходи адміністративного припинення, які спрямовані на обмеження свободи пересування та вчинення певних дій особи-правопорушника; 2) заходи адміністративного припинення, які спрямовані на обмеження особистої недоторканості особи-правопорушника; 3) заходи адміністративного припинення, які спрямовані на обмеження права власності особи-правопорушника; 4) заходи адміністративного припинення, які спрямовані на обмеження права особи-правопорушника на здоров'я, а також створення загрози обмеження права на життя;

— виокремлення характерних ознак адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративно-запобіжних заходів органами

Національної поліції, а саме: 1) має цілеспрямований характер; 2) має організаційний та упорядкований характер; 3) має певний предмет правового регулювання.

Характеризуються новизною висновки, що адміністративний примус у діяльності Національної поліції України – це застосування уповноваженими особами підрозділів Національної поліції України до учасників суспільних правовідносин, які порушують адміністративно-правові приписи, заходів адміністративного впливу, що мають на меті забезпечення публічної безпеки та порядку в суспільних відносинах, охорону прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, шляхом превенції та припинення правопорушень.

Варто підтримати запропонований здобувачем висновок, що заходи здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції поділено за кінцевою метою їх застосування на: 1) адміністративно-запобіжні заходи (перевірка документів; поверхнева перевірка; зупинення транспортного засобу; обмеження доступу на визначену територію; проникнення до житла чи іншого володіння особи; перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису; поліцейське піклування; 2) адміністративно-правові заходи припинення (поверхнева перевірка; зупинення транспортного засобу; обмеження пересування особи чи транспортного засобу або фактичного володіння річчю (доставлення порушника, адміністративне затримання, вилучення речей і документів, тимчасове вилучення посвідчення водія, тимчасове затримання транспортних засобів, відсторонення осіб від керування транспортними засобами); закриття об'єктів дозвільної системи; фізичний вплив (сила); застосування спеціальних засобів; застосування вогнепальної зброї); 3) адміністративно-правові заходи стягнення (штраф, попередження).

Науково-дослідна робота відповідає всім визначеним чинним законодавством вимогам. Дисертаційна робота відзначається послідовністю,

взаємозумовленістю концепції та результатів, змістовним матеріалом та аргументованістю запропонованих висновків.

Однак, як і будь-яке ґрунтовне новаторське дослідження, дисертаційна робота містить деякі спірні положення, що можуть стати підґрунтям наукової дискусії і напрямками подальшої розробки даної проблеми. Зокрема:

1. при викладенні підрозділу 1.1. «Правова роль адміністративного примусу як методу адміністративно-правового впливу у діяльності органів державної влади» дисертант наголошує на значенні категорій «правовий вплив» та «адміністративно-правовий вплив». Слушним, на наш погляд, є встановлення співвідношення зазначених категорій з метою визначення сутності категорій «адміністративно-правового впливу в органах та підрозділах Національної поліції України»;

2. у підрозділі 1.2. «Поняття та ознаки адміністративного примусу у діяльності Національної поліції України» дисертаційного дослідження, автор наголошує, що адміністративний примус має низку характерних ознак, які схожі з ознаками судового і громадського примусу. Доречним, на нашу думку, вбачається встановити, які ж ознаки відрізняють адміністративний примус від судового і громадського примусу, що дозволить чітко визначити сутність адміністративного примусу, що має неабияке значення для дисертації автора;

3. у підрозділі 1.3. дисертації (Види заходів здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України), автор вказує, що застосування заходів адміністративного примусу, в тому числі і Національною поліцією для прискінення вчинення особами різного роду правопорушень є досить актуальним напрямком впливу на поведінку осіб. Така позиція потребує додаткового пояснення з боку автора;

4. у підрозділі 2.1. «Адміністративно-правове регулювання здійснення адміністративно-запобіжних заходів органами Національної поліції України» наукової роботи автор робить висновок, що серед проблемних питань адміністративно-правового регулювання здійснення адміністративно-запобіжних заходів органів Національної поліції України є велика кількість

нормативно-правових актів, які в тій чи іншій мірі регулюють зазначене питання. Доцільно поряд із вказаним висновком автора, визначити шляхи розв'язання окреслених проблем, що надасть дисертації наукової новизни;

5. у висновках дисертант визначив, що під адміністративно-правовим регулюванням адміністративно-запобіжних заходів органами Національної поліції запропоновано розуміти процес регламентації, за допомогою норм адміністративного права, діяльності уповноважених підрозділів та органів Національної поліції під час реалізації ними повноважень та застосування до осіб адміністративно-запобіжних заходів, з метою профілактики, недопущення, відвернення вчинення правопорушень, забезпечення громадського порядку і громадської безпеки, попередження настання шкідливих наслідків при надзвичайних ситуаціях. Доречним в даному випадку є визначення ознак адміністративно-правового регулювання адміністративно-запобіжних заходів органів Національної поліції України.

Однак, висловлені зауваження істотно не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи *Пелеха Михайла Івановича* та носять рекомендаційний характер.

Виконана дисертація є самостійною завершеною науково-дослідною роботою, в якій отримані нові, науково обґрунтовані результати, що вирішують важливу теоретико-правову проблему юридичної науки, що мають важливе значення для удосконалення адміністративно-правових засад здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України..

Наведене дозволяє зробити висновок про те, що *Пелеха Михайла Івановича «Адміністративно-правові засади здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України»* є завершеною самостійною науковою працею, в якій отримано нові обґрунтовані результати, що вирішують наукову проблему, яка має важливе значення для науки адміністративного та митного права, виконана на високому науковому та методологічному рівнях, відповідає вимогам пп. 9, 11-13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року

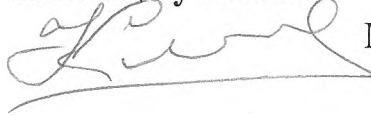
№ 567, а її автор **Пелех Михайло Іванович** заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

старший оперуповноважений Управління карного розшуку

Головного управління Національної поліції у м. Києві

доктор юридичних наук, доцент

Максим КАЛАТУР

